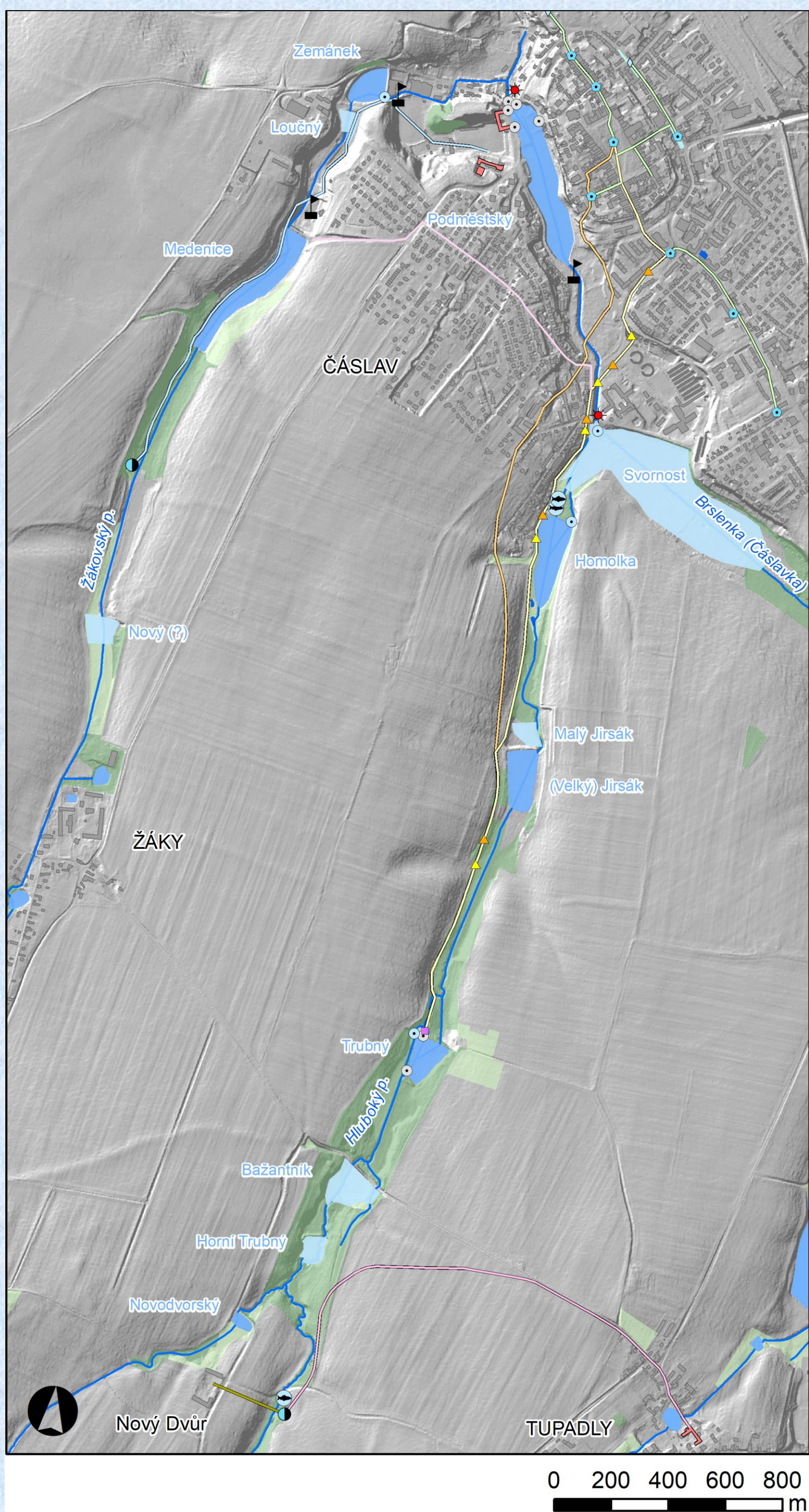

Vodohospodářské stavby aneb Příběh člověka a vody v krajině

HISTORICKÉ VODOHOSPODÁŘSKÉ OBJEKTY

	filtrace		nový vodovod Čáslav (cca 1890 - 1931)
	hydrant		vedlejší větve nového vodovodu
	kašny a kohouty		starý vodovod Čáslav (16. - 19. století)
	koupaliště		vodovod Nový Dvůr
	mlýn		vodovod Tupadly (pivovar)
	sádky		vodovod Čáslav (pivovar)
	splav z nádrže		nerealizovaný vodovod
	studna/prameniště		vodní příkop
	šlemák		malá vodní nádrž (zaniklá)
	větrák		malá vodní nádrž
	ostatní		ostatní vodní plochy
	vodní toky		trvalé travní porosty
	historické pivovary		lesy
	budovy		

Historické zásobování města Čáslav vodou
Rekonstrukce Jindřich Frajer

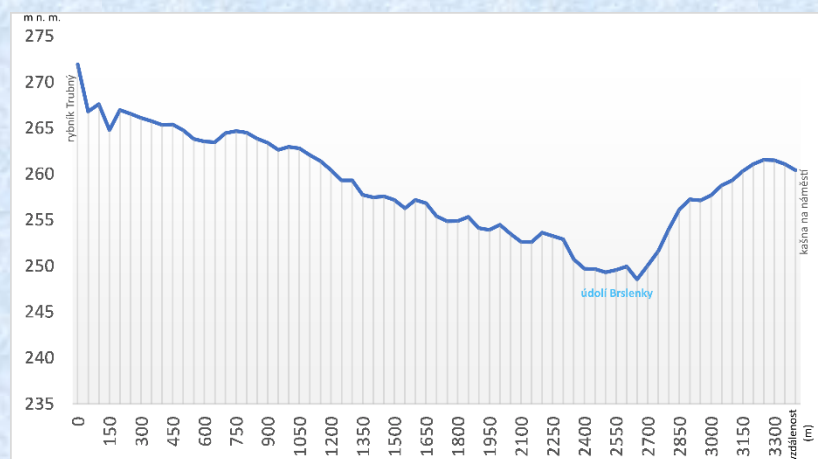

Willenbergova rytina (1602) zachycující pohled na Čáslav od jihu. Rybník Svornost se nachází v popředí, vlevo je poté zobrazen Podměstský rybník: A) splav z rybníka; B) ovládání spodní výpustě; C) hráz rybníka Homolka
Wikimedia commons, upravil Jindřich Frajer

Vodu se člověk od nepaměti snažil využít pro svoje potřeby. Zprvu ji respektoval jako dominující, přirozený prvek v krajině, později začal využívat její široký potenciál mnohem aktivněji a intenzivněji – vodu krotit, hromadit a přesouvat. Vodě přiznal mnoho, často souběžných funkcí – od primárně biologické až po tu ekonomicko-hospodářskou. V souvislosti s jejím využíváním se v krajině objevovalo stále více vodohospodářských objektů, které můžeme vnímat jako doklad technologické úrovně společnosti i hodnotit z pohledu přístupu k nakládání s vodou. Prezentace přináší příklady několika vybraných objektů a funkčních celků, kde lze sledovat vodu v roli živitelky, suroviny, zdroje energie či transportního média.

RYBNÍKY NA ČÁSLAVSKU

V regionu bylo v průběhu středověku a raného novověku vystavěno mnoho malých vodních nádrží (rybníků), které byly intenzivně využívány nejen pro chov ryb, ale také jako zdroje vody pro průmysl (mlýny, pily, pivovary, lihovary atd.) a obyvatelstvo (pitná a užitková voda, hašení požárů). Pro královské město Čáslav, ležící v úrodné, ale na srážky a vodní zdroje chudé části Čáslavské kotliny, byla klíčová zejména soustava rybníků v čele s Trubným, ležící na Hlubokém potoce (povodí Doubravy) a poté rybníky na Brslence a Žackém potoce. Nejpozději v 16. století byl vybudován vodovod z Trubného do města, který byl v provozu až do 30. let 20. století. Některé z rybníků zanikly, jiné se dochovaly do současnosti a tvoří významný vodní prvek v krajině jak z hlediska vodohospodářského a ekologického, tak z hlediska rybářského a rekreačního.

Výškový profil návrhu nového vodovodu z rybníku Trubný pro město Čáslav, konec 19. století,
Zpracoval Jindřich Frajer

Betonové koryto ke kašně vodní elektrárny v bývalé Anenské huti
Foto Radek Bachan, 2021

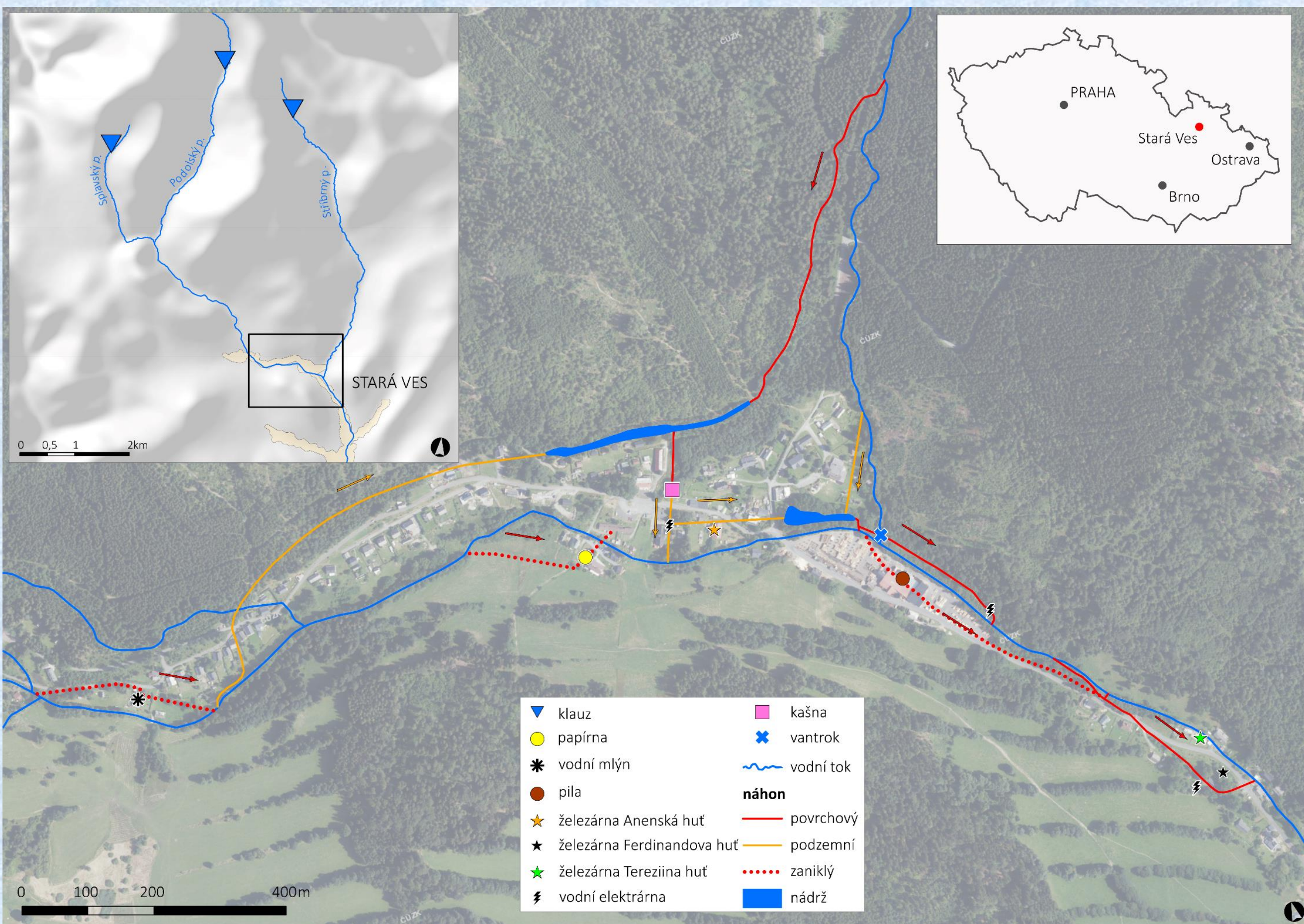
Náhon od Stříbrného potoka – součást VH komplexu Anenské huti ve Staré Vsi
Foto Martin Caletka, 2021

VODOHOSPODÁŘSKÁ SOUSTAVA VE STARÉ VSI U RÝMAŘOVA

Jihovýchodní část Hrubého Jeseníku poskytovala podmínky pro rozvoj zařízení vázaných na vodu k pohonu i pro technologické účely. Mezi nejstarší známé provozy patřily papírny, pily a mlýny. Počátkem 18. století se rozvíjelo železářství a textilní průmysl. Palivem bylo zprvu dřevo z místních lesů. Ve 2. polovině 19. století byl proto nad Starou Vsí zbudován systém nádrží (tzv. klauz) sloužící k řízení Podolského a Stříbrného potoka. Poblíž pily vzniklo několik provozů. Nejvýznamnější byla tzv. Anenská huť. Ve snaze o získání dostatečného spádu byla nad areálem zbudována nádrž napájená vodou z Podolského i Stříbrného potoka, odkud voda byla přiváděna k huti. Po 2. světové válce areál původním účelům už nesloužil a většina objektů zanikla. Vodní elektrárna však byla obnovena a funguje dodnes, podobně jako na jiných místech v okolí.

Obnovená klauza na Splavském potoce
Foto Martin Caletka, 2021

Schéma vodohospodářské soustavy ve Staré Vsi a okolí
Rekonstrukce Martin Caletka

VÝZKUMNÝ ÚSTAV
VODOHOSPODÁŘSKÝ
T. G. MASARYKA

HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky

Přírodovědecká
fakulta

VÚKOZ

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

MINISTERSTVO
KULTURY

Poster byl zpracován v rámci udržitelnosti projektu DG18P02OVV019 „Historické vodohospodářské objekty, jejich hodnota, funkce a význam pro současnou dobu“, řešeného v programu Ministerstva kultury na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity v letech 2018–2022 (NAKI II). Na projektu se podílely Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v.v.i., Historický ústav Akademie věd ČR, v.v.i., Univerzita Palackého v Olomouci, Národní památkový ústav a Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Autoři:
Martin Caletka, Miriam Dzuráková, David Honek (Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v.v.i., Brno)
Jindřich Frajer (Univerzita Palackého v Olomouci)
Zbyněk Sviták, Aleš Vyskočil (Historický ústav AV ČR, v.v.i.)
Kontakty:
vyskocil@brno.avcr.cz miriam.dzurakova@vuv.cz